

Wageningen UR Livestock Research

Partner in livestock innovations

Rapport 680

Parels en puzzels bij weidegang

Mei 2013

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN UR

Colofon

Uitgever

Wageningen UR Livestock Research
Postbus 65, 8200 AB Lelystad
Telefoon 0320 - 238238
Fax 0320 - 238050
E-mail info.livestockresearch@wur.nl
Internet <http://www.livestockresearch.wur.nl>

Redactie

Communication Services

Copyright

© Wageningen UR Livestock Research, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2013

Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Aansprakelijkheid

Wageningen UR Livestock Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen UR Livestock Research en Central Veterinary Institute, beiden onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek vormen samen met het Departement Dierwetenschappen van Wageningen University de Animal Sciences Group van Wageningen UR (University & Research centre).

Losse nummers zijn te verkrijgen via de website.

De certificering volgens ISO 9001 door DNV onderstreept ons kwaliteitsniveau. Op al onze onderzoeksopdrachten zijn de Algemene Voorwaarden van de Animal Sciences Group van toepassing. Deze zijn gedeponeerd bij de Arrondissementsrechtbank Zwolle.

Abstract

Choosing a suitable farming system and optimising and continuing this approach in practice gives dairy farmers the most 'pearls' and the fewest 'puzzles'. This applies both to grazing and non-grazing systems.

Keywords

Grazing, economics, dairy cattle, behaviour model, motivation, sustainability

Referaat

ISSN 1570 - 8616

Auteurs

M. Vrolijk
J.M.J. Gosselink

Titel

Parels en puzzels bij weidegang

Rapport 680

Samenvatting

Kiezen voor een passend bedrijfssysteem en dit al werkende weg optimaliseren en vasthouden, levert melkveehouders de meeste parels en de minste puzzels op. Dit geldt voor weiders en voor niet-weiders.

Trefwoorden

Weidegang, economie, melkvee, gedragsmodel, motivatie, duurzaam

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN UR

Rapport 680

Parels en puzzels bij weidegang

'Pearls and puzzles' with grazing

M. Vrolijk
J.M.J. Gosselink

Mei 2013

**Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken
binnen het programma Verduurzaming Veehouderijketen BO-12.02-010-005.13**

Voorwoord

Weidegang staat volop in de belangstelling. Dit rapport beschrijft motivaties van veehouders om te besluiten wel of niet door te gaan met weiden. Het rapport maakt deel uit van een serie van drie rapporten over economie van weidegang in opdracht van het ministerie van Economische Zaken. Met de parels, puzzels en resultaten van de melkveehouders uit dit rapport kunnen melkveehouders hun voordeel doen om het eigen systeem nog beter te maken.

Dr. Ir. A. van den Pol-van Dasselaar
Projectleider "Economisch Weiden"

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de motivaties van veehouders om te besluiten wel of niet door te gaan met weiden of om in 2012 het weiden van de koeien te herintroduceren op het bedrijf. Melkveehouders hebben via een enquête en interviews hun redenen voor beweiding en parels en puzzels over weiden of niet-weiden aangegeven. Met het communicatie- en innovatiemodel van Leeuwis en Van den Ban zijn deze redenen nader geduid. In dit model worden een aantal factoren onderscheiden die van invloed zijn op het gedrag.

Een belangrijke parel blijkt het kiezen van een systeem (weiden of niet-weiden) dat bij jou als ondernemer past, daar duidelijke bedrijfsdoelen aan koppelen en dit systeem vasthouden en verder optimaliseren. Hinken op twee gedachten, sub-optimalisaties of onder invloed van sociale druk afwijken van het systeem dat het beste bij je past leveren puzzels op. Bij herintroductie van weiden is dit ook een belangrijk aandachtspunt. Economie, diergezondheid en arbeidsgemak worden zowel door weiders als door niet-weiders genoemd als sterke punten van hun bedrijfssysteem.

Summary

This report describes the motivations of dairy farmers to decide whether or not to continue grazing, or to reintroduce grazing in 2012. By means of a survey and interviews, dairy farmers stated their reasons for grazing and described their pearls and puzzles with grazing and non-grazing. These reasons were clarified with the communication and innovation model of Leeuwis and Van den Ban. In this model, a number of factors are distinguished that influence behaviour.

An important pearl turned out to be choosing a system (grazing or non-grazing) that is compatible with the farmer, linking clear operational goals to the system and consistently using and optimising the system. Puzzles resulted from halting between two opinions, sub-optimisation or deviating from the most suitable system due to social pressure. These are also important points of attention when reintroducing grazing. Farmers who choose grazing and non-grazing both referred to economics, animal health and convenience as strengths of their farming system.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

Summary

1	Inleiding	1
2	Methode	2
2.1	Enquête	2
2.2	Interviews	2
2.3	Netwerkbijeenkomst.....	3
3	Resultaten	4
3.1	Enquête	4
3.2	Interviews	4
3.2.1	Bedrijven	4
3.2.2	Redenen van wel of niet weiden.....	5
3.2.3	Motivaties of redenen van handelen.....	6
3.2.4	Parels en puzzels.....	6
3.2.5	Overige opmerkingen en discussie.....	7
4	Discussie en conclusies	11
	Literatuur	13
	Bijlagen	14
Bijlage 1	Vragen webformulier succesvol weiden	14
Bijlage 2	Geanonimiseerde verslagen van de interviews met melkveehouders	17
Bijlage 3	Parels en Puzzels parallelsessie netwerkdag weiden 27 november 2012.....	29

1 Inleiding

De afgelopen tien jaar zijn veel melkveehouders gestopt met het weiden van hun koeien. Anno 2011 weidt 70% van de melkkoeien in Nederland, tien jaar geleden was dat nog 90% (CBS, 2012). In dit deel van het project “economisch weiden” is onderzocht wat de motivaties zijn van veehouders om te besluiten wel of niet door te gaan met weiden of om in 2012 het weiden van de koeien te herintroduceren op hun bedrijf. Daarbij wordt breder gekeken dan uitsluitend naar economische aspecten. Er is een enquête gehouden om de redenen te achterhalen van dit besluit en tevens zijn dagelijkse handelingen (persoonlijke parels en puzzels) verzameld die dit besluit ondersteunen. Een aantal weiders en niet-weiders is benaderd voor een interview om dieper op de redenen en handelingen van de veehouders in te gaan en te onderzoeken wat de houding van de melkveehouder is ten opzichte van weiden.

Samen met het project Amazing Grazing en de MelkveeAcademie is op 27 november 2012 een studiedag georganiseerd over het weiden van grote kuddes en ervaringen uit het Verenigd Koninkrijk en Nieuw Zeeland. In een parallelsessie hebben enkele melkveehouders hun parels en puzzels met elkaar gedeeld.

Het project “economisch weiden” bestond uit verschillende deelonderzoeken. In dit rapport wordt inzicht gegeven in de parels en puzzels bij weidegang. De resultaten van “economisch weiden” zijn verder in twee aparte rapporten gepubliceerd:

- Studie naar het economisch rendement van weidegang op moderne melkveebedrijven (gebaseerd op bedrijfsbegrotingen en data-analyse van economische praktijkcijfers) en naar verhoging van het rendement uit gras en weidegang (Van den Pol-van Dasselaar et al., 2013).
- Strategische studie naar economie van weidegang in bedrijfssystemen van de toekomst en in het bijzonder een verkenning naar de mogelijkheden voor het toepassen van het zogenaamde “Iers weiden” op Nederlandse melkveebedrijven (Zijlstra en Holshof, 2013).

2 Methode

2.1 Enquête

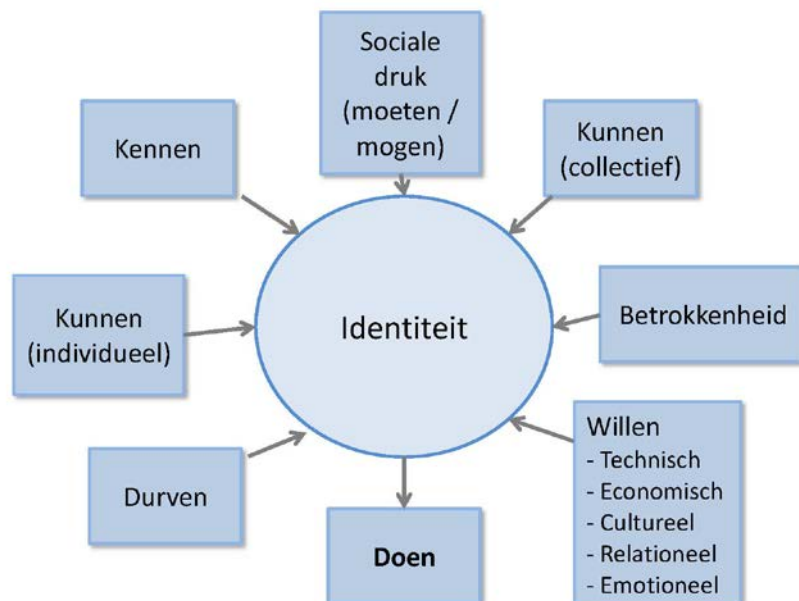
Een enquête is opgesteld met het doel om melkveehouders (zowel weiders als niet weiders) hun successen en hoofdbreken m.b.t. wel of niet weiden van hun koeien te laten aangeven. Deze parels en puzzels zijn persoonlijk en bedrijfsgebonden, maar kunnen collega melkveehouders zeker inspireren en hen helpen dieper na te denken over hun motivatie en onderliggende waarden op basis waarvan zij wel of niet weiden. Achtergrond hierbij is dat er naast technische en economische kengetallen veel praktijkkennis is bij veel melkveehouders. Die praktijkkennis speelt een belangrijke rol bij het wel of niet succesvol weiden en is gerelateerd aan de persoonlijke waarden en doelen van de melkveehouders. En dat het de moeite waard is om deze vorm van praktijkkennis te oogsten en te delen met elkaar.

De enquêtevragen geven een globaal beeld van het bedrijf, van de redenen van wel of niet weiden en van de parels en puzzels van weiden. De vragen staan in bijlage 1.

De enquête is als een webformulier via internet ontsloten. De melkveehouders zijn uitgenodigd om naar het webformulier te gaan en dit in te vullen via de elektronische nieuwsbrief van de MelkveeAcademie (bereik van 9000 waarvan 30% de nieuwsbrief opent en daarvan 20% het nieuwsitem aanklikt) en via de attentiemail van verantwoorde veehouderij (oplage ruim 2000 in de melkveehouderij en geen verdere informatie over daadwerkelijk bereik beschikbaar).

2.2 Interviews

Een aantal weiders en niet-weiders is telefonisch geïnterviewd. Ze zijn geselecteerd op basis van hun antwoorden op de enquêtevragen. Daarnaast hebben erfbetreders de namen van enkele enthousiaste weiders aangereikt. Deze zijn benaderd om meer parels en puzzels over het weiden te verzamelen. De interviews duurden ca. 30 minuten en zijn gehouden om dieper op de redenen en handelingen van de melkveehouders in te gaan dan in de enquête gedaan kon worden. Als hulpmiddel is het communicatie- en innovatiemodel van Leeuwis en Van der Ban (2004) gebruikt (figuur 1). In dit model wordt een aantal factoren onderscheiden die van invloed zijn op gedrag: het gedrag mogelijk maken, stimuleren of afremmen.

Figuur 1 Redenen van handelen (Leeuwis en Van der Ban, 2004: Communication for Rural Innovation)

De factoren kunnen in het kort als volgt worden beschreven (Jansen et al., 2004):

Identiteit:	De identiteit van een persoon staat prominent in het midden van het model omdat het doordringt in elk ander aspect van het model, en een grote invloed heeft op hoe aspecten door iemand beleefd en ingevuld worden.
Kennen:	De kennis van de persoon zelf over de thema's.
Willen:	De aspiraties die iemand heeft.
Doen:	De concrete handelingen die een veehouder wel of niet uitvoert.
Kunnen:	De juiste vaardigheden die een persoon heeft om een probleem te (individueel) voorkomen of op te lossen.
Kunnen:	De ondersteuning en medewerking die een persoon van anderen (collectief) krijgt.
Mogen/moeten:	De ruimte die een persoon krijgt (bepaald binnen de interactie met anderen).
Betrokkenheid:	De perceptie van de eigen sociale rol en verantwoordelijkheden.
Durven:	De inschatting van de risico's door een persoon.

Willen en betrokkenheid bepalen de eigen ambitie van de melkveehouder.

Moeten, durven en collectief kunnen bepalen het vertrouwen en de sociale omgeving.

Kennen en individueel kunnen geven de kennis en vaardigheden van de melkveehouder aan.

Doen is de resultante.

2.3 Netwerkbijeenkomst

Met het project Amazing Grazing en de MelkveeAcademie is een verdiepingsdag georganiseerd over het realiseren van hoge financiële opbrengsten met zo veel mogelijk weiden van de koeien, over het realiseren van een zo hoog mogelijke grasproductie en om zo veel mogelijk van dit gegroeide gras door de koeien te laten grazen. Chris Falconer, melkveehouder in Nieuw Zeeland en het Verenigd Koninkrijk, verzorgde een masterclass voor ongeveer 40 veehouders, onderzoekers, adviseurs en studenten. Op de website van het project Amazing Grazing staat het verslag van deze bijeenkomst <http://bit.ly/Zq5XW6>

In een aansluitende parallelsessie hebben 6 melkveehouders hun parels en puzzels gedeeld. Deze staan in bijlage 3. In 2013 wordt een netwerk begeleid door de MelkveeAcademie, waarin de melkveehouders met nieuwe grashoogtemeters stelselmatig meten wat de voorraad gras is in alle percelen. De uitdaging voor de netwerkdeelnemers is een praktische methodiek/protocol te verkrijgen die met zo weinig mogelijk inspanning betrouwbare basisinformatie oplevert om scherpe beweidingsschema's op te stellen. Te beantwoorden deelvragen zijn: hoeveel tijd kan er tussen de metingen zitten om zowel een praktisch bruikbare methodiek als betekenisvolle informatie te verkrijgen; wat zijn de effecten van verschillende (weers)omstandigheden op de methodiek (langere periode van droogte, zomerdip in de grasgroei, enz.); geven de gemeten data voldoende informatie (en kan dat uitbesteed of geautomatiseerd worden) of levert waarneming door de veehouder (zien en lopen door het gras) aanvullende informatie?

Door de ervaringen te delen in dit netwerk ontwikkelen de veehouders gezamenlijk en sneller een bruikbare methodiek en ook meer inzicht in de grasproductie onder verschillende omstandigheden. Deze kennis en de parels en puzzels worden actief gecommuniceerd, o.a. door de MelkveeAcademie, met collega melkveehouders.

3 Resultaten

3.1 Enquête

Het webformulier is door 27 melkveehouders ingevuld. Hiervan weiden 22 hun koeien en 5 melkveehouders zijn niet-weiders. In tabel 1 zijn de redenen voor wel of niet weiden vermeld en ook het aantal malen dat een reden genoemd is. De respondenten mochten meerdere redenen aangeven.

Tabel 1 Redenen voor wel/niet weiden en aantal malen genoemd in de enquête

	Weiders	Niet-weiders
Beter dierenwelzijn	18	1
Hoger financieel resultaat	14	2
Vraagt minder arbeid	14	4
Imago	9	
Diergezondheid	1	
Vragen van burens	1	
Beperkte capaciteit mestopslag	1	
Betere benutting van het gras		3
Meer stabiele melkgift		3
Het weer in 2012		3

Dierenwelzijn en financieel resultaat zijn belangrijke drivers voor weiders. Ook niet-weiders noemen deze redenen, echter wat minder vaak. Opmerkelijk is dat zowel weiders als niet-weiders opgeven dat hun systeem minder arbeid vraagt.

3.2 Interviews

Van de deelnemers uit de enquête zijn vier niet-weiders en twee weiders bereid gevonden tot een telefonisch interview van ca. 30 minuten om dieper op de motivaties, ideeën en omstandigheden van de melkveehouders te kunnen ingaan. Ook zijn drie andere inspirerende weiders, die niet hadden meegedaan met de enquête, geïnterviewd. De volledige verslagen van de interviews (anoniem) staan in bijlage 2. De meest opvallende resultaten worden hieronder weergegeven en samengevat in Tabel 2.

3.2.1 Bedrijven

De melkveebedrijven van de weiders zijn kleiner van omvang (43-100 melkkoeien en 18-54 ha) dan de bedrijven van de niet-weiders (95-250 melkkoeien en 35-125 ha) (tabel 2). Bij zeven van de negen bedrijven worden alle hectares gebruikt voor grasland en de andere twee bedrijven hebben ook nog 30 à 40% snijmaïs op hun grond geteeld. Eén bedrijf heeft een kleine huiskavel (13 hectare van de 56 hectare), wat voor de betreffende veehouder de reden is om niet te weiden. De andere bedrijven hebben grotere huiskavels (50 % à 100 %).

De weiders beginnen vroeg in het seizoen met weiden (april) en gaan zo lang mogelijk door (oktober – december) en dat is afhankelijk van het grasaanbod en de draagkracht van de grond. Twee weiders weiden beperkt en drie weiders weiden onbeperkt ofschoon deze laatste groep wel aan het eind van het seizoen overgaat op beperkt weiden, afhankelijk van het grasaanbod. De weiders hebben allemaal hun eigen beweidingssysteem ontwikkeld, dat goed bij hen past (tabel 2), door te proberen en te doen. Ze hebben een sterke intrinsieke motivatie om met het door hen gekozen systeem hun eigen bedrijfsdoelen te realiseren. Dat betekent dat ze bij nieuwe uitdagingen (denk bijvoorbeeld aan weersinvloeden, productieschommelingen) kleine aanpassingen uitproberen. Kiezen voor een systeem en daaraan vasthouden geeft ook duidelijkheid en werkplezier wordt bijvoorbeeld als een soort parel genoemd tijdens enkele interviews.

3.2.2 Redenen van wel of niet weiden

Wel-weiden

Voor vier van de vijf weiders is economie de belangrijkste reden om te gaan weiden. De overgebleven weider vindt de maatschappelijke betrokkenheid (imago) belangrijk alsook dierenwelzijn en -gezondheid. Deze laatste reden wordt ook door twee andere weiders genoemd als belangrijke reden (tabel 2). Eén weider melde dat bij hem de kwaliteit en de dichtheid van de graszode flink achteruit ging toen hij één keer een paar maanden niet had geweid.

Bij het identificeren van parels en puzzels is het goed om te realiseren dat alle weiders het weiden leuk vinden en het als een uitdaging zien om een zo goed mogelijk bij henzelf en het bedrijf passend systeem te vinden. De volgende uitdagingen worden genoemd:

Uitdagingen weiders

- Het operationeel plannen van het weiden
- Langere tijd (2 à 3 weken) vooruitdenken en planning maken
- Inspelen op de veranderende weersomstandigheden
- Afstemmen tussen weiden en kuilen van het gras
- Realiseren van maximale grasproductie
- Zo weinig mogelijk vertrapping van de grasmat
- Weiden combineren met het gebruiken van melkrobot(s)
- Zo weinig mogelijk (de) koeien hoeven te halen bij weiden met een melkrobot
- De koe zo veel mogelijk gras laten vreten in de wei, zo veel mogelijk melk uit gegraasd gras produceren
- Zo weinig mogelijk de koeien hoeven te halen bij weiden met melkrobot
- Melkkwaliteit en bodemvruchtbaarheid

Niet-weiden

Alle niet-weiders geven het gemak van opstallen en de betere gras(land)kwaliteit aan als redenen voor niet-weiden (tabel 2). Zonder weiden is het grasland volgens hen beter te beheren en is de graskwaliteit beter te borgen. Onder het gemak van het opstallen vallen veel redenen die door verschillende veehouders worden genoemd. Een aantal van deze redenen worden door wel-weiders juist als een uitdaging genoemd. Parels en puzzels zijn sterk persoonsgebonden.

Redenen voor niet-weiders m.b.t. de nadelen van weiden:

- Het plannen van beweiden is lastig
- Het is lastig om beweiden goed af te stemmen met maaien en kuilen
- Afrastering en waterbakken verplaatsen kost tijd en arbeid
- Weersomstandigheden wisselen sterk en hebben nadelige invloed op de (stabiele) melkproductie
- Huiskavel is te klein om de kudde fatsoenlijk te kunnen laten weiden/grazen.
- Weiden is lastiger te realiseren bij een grote koppel

Redenen voor niet-weiders m.b.t. de voordelen van opstallen:

- Het plannen van maaien, kuilen en mest uitrijden is eenvoudig
- Graslandmanagement gaat beter
- Het rantsoen en de melkproductie zijn constanter
- Betere graskwaliteit en –smakelijkheid
- Hogere grasopbrengst en meer benutten van het gegroeide gras
- Meer constante arbeidsvraag, elke dag dezelfde werkzaamheden, gemakkelijker organiseren
- Hele dag tussen de koeien, koeien zijn beschikbaar voor behandeling
- Beter koeiverkeer bij gebruik melkrobot

Eén niet-weider had het ongemak van een kleine huiskavel, maar het opstallen bevalt hem wel goed. Twee van de vier niet-weiders noemden ook economie als reden van opstallen. Alle niet-weiders geven aan dat ze “koeien in de wei” wel mooi vinden (tabel 2).

3.2.3 *Motivaties of redenen van handelen*

Op basis van de factoren in het model van Leeuwis en Van der Ban (2004) (figuur 1) zijn redenen van handelen geïnventariseerd bij de geïnterviewde melkveehouders (tabel 3).

<i>Willen</i>	De redenen van wel of niet weiden in de vorige paragrafen worden gezien als redenen om wel of niet te willen weiden. Kort samengevat betekent dat voor wel-weiders versus niet-weiders respectievelijk leuk en uitdaging versus gemak en efficiënt. Leuk heeft betrekking op handelen en mooi op decor.
<i>Doen</i>	De weiders vinden weiden leuk om te doen en proberen een systeem te vinden dat bij hen past en de variaties (in weersomstandigheden en melkproductie) op te vangen door het systeem steeds verder robuust te maken. Beter overzicht, gemak en efficiënter gebruik van voer, ruimte en arbeid, doen niet-weiders besluiten om de koeien jaarrond in de stal te huisvesten.
<i>Kennen</i>	Alle melkveehouders hadden ervaring met weiden en de niet-weiders zijn de afgelopen 10 jaar overgestapt naar opstallen. Ze zijn allemaal met weiden opgegroeid en kennis zien ze niet als een beperkende factor.
<i>Kunnen (individueel)</i>	Vier van de vijf weiders vinden het weiden niet lastig. Allemaal vinden ze het een uitdaging, maar ze zien er niet tegenop en leren ze het al doende. Hierdoor weten ze het systeem van weiden te vinden dat bij de persoon of het bedrijf past. De niet-weiders vinden weiden lastig om diverse redenen, zoals in vorige paragraaf genoemd.
<i>Kunnen (collectief)</i>	De meeste melkveehouders worden niet gestimuleerd of geholpen door anderen om wel of niet te gaan weiden: als eerste komt hun eigen motivatie.
<i>Mogen/moeten</i>	Bij één niet-weider zijn de regels rondom Natura 2000 de directe reden om in 2013 weer te gaan weiden. Deze veehouder is dan ook blij met de weidepremie. Eén niet-weider zal gaan overwegen om te gaan weiden als de weidepremie flink omhoog gaat, maar liever niet. De huidige weidepremie is geen directe reden om wel of niet te gaan weiden. De sociale druk vanuit de maatschappij richting meer koeien in de wei wordt door weiders als steun in de rug ervaren. Niet-weiders vinden dit een te eenzijdige – en soms hinderlijke – invulling van een duurzame melkveehouderij. Beter benutting van mest en voer zien zij bijvoorbeeld als meer duurzame aspecten van het niet-weiden systeem.
<i>Betrokkenheid</i>	Weiders zijn zich bewust van de maatschappelijke wens om koeien te weiden en vinden dat ze hun verantwoordelijkheid daarin moeten nemen. Niet-weiders noemen als hun rol en verantwoordelijkheid het produceren van gezond voedsel. Betrokkenheid wordt op verschillende manieren ingevuld.
<i>Durven</i>	Alle melkveehouders hadden ervaring met weiden. Grotere koppels en kleinere huiskavels zijn echter ook redenen om te stoppen met weiden, omdat het lastiger wordt. Hierbij kan de factor durf meespelen.

3.2.4 *Parels en puzzels*

Veel parels van de weiders hebben te maken met de uitdagingen van weiden (tabel 3). Eén weider geeft de “koe in de wei” als parel. Opvallend is dat niet-weiders ook als parel aangeven dat ze koeien in de wei wel mooi vinden, waarbij twee van de vier aangeven dat ze dit vooral mooi vinden bij een ander.

De puzzels van de weiders hebben ook te maken met de uitdagingen die ze zien in weiden. De meeste puzzels van de niet-weiders hebben te maken met de redenen dat ze weiden lastig vinden. Eén niet-weider geeft als puzzel aan: rendement behalen uit beweiden.

3.2.5 Overige opmerkingen en discussie

In de verslagen van de interviews (bijlage 2) zijn ook diverse andere interessante opmerkingen en motivaties te vinden. Enkele noemen we hier.

Weiders:

Begrip voor niet-weiders

Koe en boer moeten het weiden samen leren doen

Laten zien dat weiden met melkrobot kan: uitdaging

Gebruik pure-graze-systeem

Niet duurzame import van krachtvoer en toekomstige dure energie zijn ook redenen om zoveel mogelijk voeding via beweiding uit gras te realiseren

Begin in het vroege voorjaar met weiden (te veel kans op tegenvallers bij beginnen na de eerste snede)

Niet-weiders:

Wel weiden als de weidepremie hoger wordt, maar doe dat liever niet

Wel weer weiden in 2013 i.v.m. Natura 2000, maar liever niet

Indien weer ga weiden dan keuze voor 2 x 25 ha modern standweiden

Wel weiden in een uitloop gedurende een paar uur per dag als dit economisch uit kan

Enkele opvallende quotes uit de interviews

- Wekelijks weten hoeveel grasvoorraad in alle percelen staat (door er zelf door te lopen en te meten). Als je dit niet weet, moet je niet weiden.
- Aanvullend rantsoen in de stal bij beweiden vereist een actief meedenkende voerleverancier.
- Koeien maximaal 24 uur in één perceel. Liever nog draad meerdere keren per dag verzetten en strips aanbieden.
- Vroeger liep jongvee op perceel ver weg, want daar hoefde je minder naar om te kijken. Eigenlijk moet je jongvee goed trainen/begeleiden in grazen/weiden. Dat vraagt meer tijd en daarom liever op percelen dichtbij weiden. Het perceel verder weg kun je beter door de loonwerker laten verzorgen.
- Ik krijg veel bezoek op mijn bedrijf, al jaren. Vijf jaar geleden vond men mijn bedrijf altijd mooi na een rondleiding. Maar de laatste jaren kreeg ik altijd, ook van goede vrienden, na het compliment over het mooie bedrijf de vraag waarom de koeien niet buiten liepen. Daar moest ik wat mee, daarom herintroductie van weidegang.
- De grasmassa onder het maaiveld is net zo belangrijk als de grasmassa erboven. Voor het bodemleven en de grasgroei. Maar ook voor de draagkracht van de zode.
- Als je niet tegen variatie kunt, moet je niet gaan weiden.
- Alles in de stal heb ik onder handbereik. Ik heb daarmee een overzichtelijke werkbelasting en een gemakkelijke planning.
- Ook als ik zou weiden (enkele uren per dag) moet ik de ligboxen onderhouden. Weiden vraagt meer werk.
- Meten van grasvoorraad en verzetten van de draad vraagt om goede zin en een regenpak, die je maar zelden echt nodig hebt.

Tabel 2 Resultaten interviews: karakteristieken bedrijf en beweidingssysteem en redenen om wel of niet te beweiden

Veehouder	Weiders					Niet-weiders			
	1	2	3	4*)	5	6	7	8	9
Bedrijf									
Aantal melkkoeien	43	70	100	83 + 52	75	95	105	250	110
Aantal ha	18	42	45	77 + 38	52	38	56	125	50
Huiskavel	14	34	30	54 + 27	52	38	13	60	50
Beweiding									
Beweiding per jaar	April – november	April – oktober	April - november	April – december	April – oktober	2009 gestopt	2003 gestopt	2002 gestopt	2010 gestopt
Beweiding per dag	Beperkt	Beperkt	Onbeperkt	Onbeperkt	Onbeperkt				
Beweidingssysteem	1 x per dag draad verplaatsen	Omweiden	Standweiden	5x per dag draad verplaatsen	Elke 0,5 dag omweiden		2013: speelweide, 6 uur per dag		
Redenen									
Economie	x	x		x	x			x	x
Dierwelzijn en -gezondheid	x	x	x						
Arbeid			Het kan met robot			Gemak opstallen	Gemak opstallen	Gemak opstallen	Gemak opstallen
Diversen			Imago	Kwaliteit melk en bodem					
Kleine huiskavel							x		
Gras(land) kwaliteit en management						x	x	x	x
Leuk: uitdaging	x	x	x	x	x				
Mooi: koe in wei	x	x				Bij ander	x	Bij ander	x

*) Melkveehouder 4 heeft twee bedrijfslocaties

Tabel 3 Resultaten interviews: motivaties (volgens de indeling van Leeuwis en Van der Ban (2004), parels en puzzels en mening over weidepremie van weiders en niet-weiders

Veehouder	Weiders					Niet-weiders			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Motivaties									
Willen	Zie redenen	Economie, leuk	Leuk, uitdaging	Economie: koe doet het werk	Sport om koeien dag en nacht mooi gras te geven	Voordelen opstallen	Voordelen opstallen	Voordelen opstallen	Voordelen opstallen
Kennen	Als kind geleerd, school	Als kind geleerd	Was aanwezig	Zelf leren + adviseur	Gewoon doen en proberen	Kennis aanwezig	Als kind geleerd, school	Kennis aanwezig	Ermee opgegroeid
Kunnen (individueel)	Lastig, uitdaging	Niet lastig, uitdaging	Al doende geleerd	Makkelijk, al doende geleerd	Niet lastig, uitdaging (weer)	Weiden is lastig	Weiden is lastig, vooral door kleine natte huiskavel	Weiden is lastig, gezien omvang koppel en onbeperkt weiden	Weiden is lastig i.v.m. melkrobot
Kunnen (collectief)	Sporadisch reactie uit omgeving. Minder belangrijk want kies er zelf voor.	Doet voor zichzelf	Voor anderen	Ook voor anderen	Doet voor zichzelf	Doet voor zichzelf	Doet voor zichzelf	Doet voor zichzelf	Weiden is goed voor imago maar diercomfort in stal beter
Mogen/ moeten	Eigen keuze	Eigen keuze want hoge economische opbrengst	Druk omgeving hielp om weer te gaan weiden	Minas was ooit aanleiding	Geremd: beleid mineralen	In nieuwe stal is diergezondheid goed. Geen reden om daarvoor te weiden.	2013: wel weiden: Natura 2000 en weidepremie	Weidepremie is niet de moeite. Opstallen is duurzaam door hoge grasbenutting.	Weiden bij hogere premie

Veehouder	Weiders					Niet-weiders			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Motivaties									
Durven	Het is leuk en helpt om doelen te realiseren, geen durf voor nodig	Veel voordelen aan weiden, lees minder risico's	Durf het o.b.v. de vraag uit omgeving, weidepremie en hoge loonwerkkost en opstallen	Intrinsieke motivatie om economisch en ecologisch vol te kunnen houden	Doen wat jezelf het beste vindt. Die ruimte is er.	Maximale uit je bedrijf halen gaat wel met opstallen	Door natura 2000 en weidepremie aarzelend gaan weiden in 2013	Grasbenutting, dierverzorging en arbeidsinzet beter bij niet weiden	Economie en arbeid zijn gunstiger bij opstallen
Betrokkenheid	Werk elders	Veel bezoek	Actief elders	Klanten aan huis	Doet voor zichzelf	Gericht op bedrijf	Gericht op bedrijf. Fietsers stellen wel vragen (fietsen niet als het regent).	Gericht op bedrijf	Veel bezoek
Parel	Koe in wei	Van gras tot melk	Met robot weiden	Toekomstgericht	Veel melk uit gras	Mooi bij mooi weer	Mooi voor dier	Mooi bij ander	Nostalgie (melkwagen in wei)
Puzzel	Afstemmen weiden / maaien	Weersomstandigheden	Plannen grasgroei, weiden / maaien	Product onder aandacht brengen	Parel bereiken	Lastig, veel gedoe	Plannen (grasaanbod, weer)	Met heel veel koeien lastig	Rendement uit weiden
Weidepremie	Eigenlijk onzin	Meegenomen	Aanleiding voor herintroductie weiden	Erkenning	Mee genomen	Goed, belooft inspanning imago	Mee genomen	Niet de moeite	Goed voor imago, indien hoger dan opnieuw afwegen

4 Discussie en conclusies

Enquête

Zowel bij weiders als niet-weiders worden meerdere redenen opgegeven voor hun handelingen. Opvallend is dat bij beide groepen wordt genoemd dat de genomen keuze voor weiden of niet weiden leidt tot een lagere arbeidsbehoefte en een hoger financieel resultaat. Dit kan te maken hebben met onbekendheid met de potentie van het andere systeem of met het feit dat het gekozen systeem het beste bij de veehouder en het bedrijf past.

Interviews

Verschil tussen de enquêtes en de interviews is, dat weiders in de enquête vaker dierenwelzijn opgaven als reden voor beweiding. Dit kan het gevolg zijn van de keuzemogelijkheid in de vraag. Bij de interviews lag bij de weiders de nadruk meer op economie als reden. Bij niet-weiders lag de nadruk op arbeid in zowel de interviews als de enquête. Weiders noemen in de interviews leuk en uitdaging als belangrijke redenen om te weiden. Niet-weiders noemen in de interviews mooi en gemak als belangrijke redenen voor jaarrond opstallen.

Op basis van de door niet-weiders genoemde reden 'gemak' kan de conclusie getrokken worden: vergroot het gemak van weiden voor meer melkveehouders (weiders en niet-weiders) door het aanbieden van hulp en tools voor beweiden. De huidige tools (en beweidingscoaches) sluiten blijkbaar niet (voldoende) aan op de vragen van de geïnterviewde niet-weiders.

Parels van weiders zijn niet één op één overdraagbaar op of kopieerbaar door niet-weiders. De intrinsieke motivatie en persoonlijke waarden en doelen bepalen in hoge mate de keuzes die een veehouder maakt met betrekking tot wel of niet weiden. De ontwikkeling naar een meer integraal duurzame veehouderij omvat overigens ook meer thema's dan alleen wel/niet weiden.

De weidepremie lijkt geen trigger, maar economie is dat wel. Versterken van de economische uitdaging zou mogelijk niet-weiders kunnen verleiden om weer te gaan weiden: een competitie, ranglijsten (van economisch best presterende melkveehouders met weidegang), benchmark.

Het valt op dat de geïnterviewde veehouders vooral gericht zijn op hun bedrijf en dat ze beslissingen nemen vanuit alleen zichzelf en weinig tot niet vanuit het perspectief van andere actoren naar hun eigen bedrijf kijken. De weiders lijken maatschappelijke thema's wat meer te betrekken in hun bedrijfsmanagement. Gezien de ontwikkelingen naar een meer zorgvuldige (melk)veehouderij is het aan te bevelen dat alle melkveehouders zich meer verdiepen in de waardenoriëntaties van andere actoren. Waarbij elke ondernemer zijn eigen bedrijfsstrategie en –management kiest en de bijbehorende consequenties accepteert.

Parels en puzzels uit de interviews

Soms wordt dezelfde parel of puzzel door weiders en niet weiders genoemd, bijvoorbeeld rondom arbeidsbesparing. Het model van Leeuwis en van den Ban (2004) over redenen van handelen helpt om dit te duiden. De intrinsieke motivatie van een melkveehouder voor het gekozen systeem zorgt dat tegenslag minder als puzzel maar als te overwinnen gezien wordt en dat er meer parels ervaren worden. Uit de interviews komt dan ook een duidelijke lijn naar voren: verdiep je in een systeem, kies en hou dat gekozen systeem vast. Je krijgt meer puzzels wanneer je hinkt op twee gedachten. Een melkveehouder noemde bijvoorbeeld: 'Ik streef naar een optimaal draaiend bedrijf. Om elke keer met stalvoeding de grillige effecten van het weer op het graasresultaat te moeten compenseren vond ik steeds vervelender worden. Daarom ben ik permanent gaan opstallen'. Dezelfde veehouder is na enkele jaren weer met weiden gestart en heeft om het hinken op twee gedachten te voorkomen een denkbeeldig slot op het hek gemonteerd. 'Want eenderde van de kudde graasde geweldig, eenderde van de dieren lummelde rond en eenderde stond regelmatig bij het hek te loeien. Dan moet je sterk in je schoenen staan om die niet terug naar de stal te laten gaan'. Een andere opvallende uitspraak is: 'Zodra een kalf kan lopen, moet je het leren grazen'. De gedachte hierachter is dat als een dier van jongs af aan de gedrevenheid heeft om te grazen, beweiden veel makkelijker gaat. Dat maakt het afgrazen van een perceel/strip met een grote koppel in een relatief korte tijd mogelijk en ook het omweiden gaat veel sneller. In Nieuw Zeeland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk zijn hier inspirerende voorbeelden van te vinden (persoonlijke mededeling Chris Falconer).

Slotopmerking

Deze resultaten zijn het gevolg van een beperkt aantal ingevulde enquêtes en interviews. Voor een meer onderbouwde uitleg over redenen van handelen tussen weiders en niet-weiders zijn meer respondenten en interviews nodig. Deze resultaten geven echter wel een goed inzicht in overwegingen van veehouders. De resultaten dienen als persoonlijke parels en puzzels geduid te worden.

Literatuur

CBS, 2012. Statline databank, <http://statline.cbs.nl/>

Jansen, J., D. Kuiper, R.J. Renes, C. Leeuwis, 2004. Rapportage nulmeting mastitis. Kennis, houding, gedrag, Communication and Innovation Studies, Wageningen University, Wageningen. 63 p.

Leeuwis, C. en A. van den Ban, 2004. Communication for Rural Innovation. Boek (3^e editie), Blackwell Science Ltd., Oxford, UK. 428 p.

Pol-van Dasselaar, A. van den, A.P Philipsen, M.H.A. de Haan, 2013. Economisch weiden. Rapport 679. Lelystad, Wageningen UR Livestock Research, 126 p.

Zijlstra, J., G. Holshof, 2013. Nieuw beweidingssysteem op basis van Ierse ervaringen. Rapport 681. Lelystad, Wageningen UR Livestock Research, 41 p.

- 5 Deze vraag gaat alleen over het weiden van uw koeien in 2012
- Op welke datum koeien heeft u uw koeien naar buiten gedaan?
Datumkeuzemenu
 - Op welke datum heeft u uw koeien naar binnen gehaald?
Datumkeuzemenu
 - Hoeveel dagen zijn de koeien tussentijds opgesteld?
..... dagen
 - Hoeveel uren per dag heeft u uw koeien gemiddeld geweid?
..... uren per dag
 - Ik weet het niet
- 6 Mijn 3 belangrijkste redenen om in 2012 voor deze beweiding (zoals bij vraag 5 aangegeven) te kiezen zijn:
- Hoger financieel resultaat
 - Vraagt minder arbeid
 - Beter dierenwelzijn
 - Imago
 - Vanwege het weer in 2012
.....
- 7a Als we het weideseizoen indelen in drie periodes: voorjaar, zomer en najaar, dan zijn mijn 3 parels van het weiden in 2012.
Met parel bedoelen we wat u **bedacht heeft of gedaan heeft** m.b.t. de wijze waarop u uw koeien in 2012 heeft beweid en waar u het meest trots op bent.
U kunt denken aan koeerverkeer, graslandmanagement, grasopname, het weer, melkproductie, arbeid, gemak, economie, enz.
- Mijn parel voor het weiden in het voorjaar.....
 - Mijn parel voor het weiden in de zomer.....
 - Mijn parel voor het weiden in het najaar.....
- 7b Van het hele weideseizoen 2012 vind ik de belangrijkste parel van mijn beweiding:
.....
- 8 Voor de beweiding van mijn koeien in 2013 en de jaren daarna, zie ik als de 2 grootste puzzels, ofwel uitdagingen om iets **anders te bedenken of te gaan doen**. (ook hier kunt u onderscheid maken tussen voorjaar, zomer en najaar):
.....

Hartelijk dank voor uw reactie, uw gegevens worden anoniem verwerkt.

Vraag 9 t/m 11 voor degenen die niet weiden

- 9 Mijn 3 belangrijkste redenen om mijn koeien in 2012 niet te weiden zijn:
- Hoger financieel resultaat
 - Vraagt minder arbeid
 - Beter dierenwelzijn
 - Imago
 - Betere benutting van het gras
 - Meer stabiele melkgift
 - Het weer in 2012
.....

- 10 Ik vind de belangrijkste parel van het niet weiden van mijn koeien in 2012:
(Met parel bedoelen we wat u **bedacht heeft of gedaan heeft** m.b.t. het opstallen van uw koeien in 2012 en waar u het meest trots op bent)

.....

- 11 Mijn belangrijkste voorwaarde om eventueel mijn koeien wel te gaan weiden is:

- een meerprijs per kg melk van 1 cent
- een meerprijs per kg melk van 2 cent
- een voldoende grote huiskavel
- als het lukt om het gegroeide gras beter te benutten
- als het lukt de weersinvloeden op de melkgift te verminderen
- als door weiden van mijn koeien (meer) groei van mijn bedrijf mogelijk wordt
- is niet van toepassing, ik kies voor niet weiden
- ik stel geen voorwaarde om eventueel mijn koeien wel te gaan weiden
- ik weet het niet
- andere reden, namelijk

Hartelijk dank voor uw reactie, uw gegevens worden anoniem verwerkt.

Bijlage 2 Geanonimiseerde verslagen van de interviews met melkveehouders

Weiders: veehouders 1 t/m 5
Niet-weiders: veehouders 6 t/m 9

Veehouder 1

Het bedrijf heeft 43 melkkoeien, 18 ha grasland (14 ha huiskavel).

De veehouder en zijn vader hebben altijd geweid:

- Weideseizoen: begin rond 20 april en eind rond 15 november (in 2012)
- Overdag weiden en 's nachts op stal met kuil en mais
- Tweede helft van de zomer (half augustus tot half oktober): onbeperkt weiden, omdat de veehouder geen najaarsgras wil inkuilen (kosten drukken) en zodoende hoeft hij minder mest op te slaan (er is beperkte opslag en na 1 sept mag geen mest worden uitgereden)

Beweidingsstelsel is een verplaatsbaar stroomdraad dat 1 x per dag wordt verplaatst (bij dag en nacht weiden wordt de draad 2 x per dag verplaatst). Dit bevalt goed, want zodoende wordt meer gras per ha benut (weinig vertrapping) en blijft de productie constant, maar het is wel bewerkelijk.

Redenen van weiden:

1. Goed voor koe
2. Minder kosten (bv inkuilen en mest)
3. Veehouder vindt vooral zelf koeien in de wei mooi (en doet het ook wel voor de omgeving)
4. Hij heeft een oude stal: koeien zijn in de wei beter af

Toelichting

Ad. 1. + ad. 4: weide:

- Ruimte
- Daglicht
- Goed liggen
- Beweging
- Poten schoon

Dus beter voor koegezondheid: moeilijk te zeggen of dat terug te vinden is in de cijfers. Wel ziet de veehouder de koeien beter tochtig in de wei in de eerste weken na de winterperiode. Vooral in het gedrag van de koeien ziet de veehouder verschil: in de zomer staan koeien 's nachts meer op stal en gaan ze meer liggen in de wei overdag (dit levert geen productieproblemen)

Ad.2

In 2010 had de veehouder de koeien veel op stal vanwege natte weersomstandigheden en dat was terug te zien in de kosten

Ad 3 De veehouder krijgt sporadisch reactie uit de omgeving over het weiden. Misschien wordt dit meer nu er een wandelpad naast zijn bedrijf ligt. Hij woont vlak bij het dorp, maar hij weidt niet in eerste instantie voor de omgeving.

Vaardigheden (kunnen):

- Gaat goed
- Vraagt wel inspanning
- Leuk vinden als boer
- 14 dagen vooruit denken: t.b.v. kuilen of weiden: afhankelijk van weersomstandigheden en grasgroei
- HIJ VINDT WEIDEN EN HET PLANNEN ABSOLUUT EEN UITDAGING EN HET IS LEUK
- Het is met de paplepel erin gegoten en zijn ouders (wonen ook nog op het bedrijf) vinden het belangrijk

De veehouder vindt weidepremie belachelijk, wassen neus, veel administratie, formaliteit: het is te laag om te stimuleren. Voor hem zijn stimulansen: koe in wei is mooi, beesten voelen zich goed en op hun gemak.

Lastig vindt de veehouder het weiden, maar een uitdaging: grasgroei plannen (te weinig mestcapaciteit is geen belemmering). Het meeste werk is de draad verzetten bij weiden (10 à 20 meter opschuiven).

De veehouder werkt ook nog 20 uur per week elders. Kennis van weiden heeft hij geleerd van pa van jongs af aan en via zijn opleiding aan de AHS Deventer en in Oenkerk en via stages.

De veehouder is niet tegen bedrijven die opstallen; hij kan dit opstallen zich goed voorstellen vanwege de logistiek en arbeidsgemak. Het werkt beter met een vast wekelijks ritme met vaste werkzaamheden die in de week en in het seizoen zijn gepland (b.v. maaien op basis van datum)

Parel koeien in het landschap: het plaatje

Puzzel: afstemmen weiden en maaien, en zo weinig mogelijk grasvertrapping. Het streven is maximale grasproductie en grasopname.

Nog een laatste opmerking: het weiden van droge koeien leidt tot meer mastitis bij hen (a.g.v. Str. Uberis in het land). Teatsealer lost dit voor een deel op, maar de veehouder overweegt om de droge koeien binnen te houden.

Samenvatting:

- Willen: mooi, goed voor koe, minder kosten
- Kennen: als kind geleerd, scholing
- Kunnen (individueel): plannen is lastig maar uitdaging
- Kunnen (collectief): hij doet het vooral voor zichzelf, en niet speciaal voor de omgeving
- Mogen/moeten: hij vindt weidepremie belachelijk (te laag voor stimulans)
- Betrokkenheid: via werk elders in de veehouderij

Veehouder 2

Het bedrijf heeft 70 melkkoeien, 42 ha grasland (34 hectare huiskavel).

De veehouder houdt ook schapen en heeft ook dijken en natuur tot zijn beschikking. In totaal gebruikt de veehouder 70 hectare.

Weiden heeft hij altijd gedaan, behalve in 2010. In 2010 wilde de veehouder het opstallen proberen en dat is niet bevallen, vanwege de extra kosten en het grasbestand liep achteruit. Wel weiden betekent niet meer werk en de koeien zijn het gewend.

Hij vindt weiden leuker:

- Van kinds af aan gedaan
- De veehouder heeft het goed in de vingers
- Hij vindt het genieten
- Het past bij zijn doel: met zo weinig mogelijk input geld verdienen
 - o Weiden: extra kosten zijn alleen hekwerk en stroomdraad
 - o Weiden: opbrengsten: koeien geven goed, grasland blijft beter (dichtere zode met minder onkruid)

Periode van weiden:

- Begin: tweede of derde week van april, als er genoeg gras is.
- Eind: begin oktober, maar wel zo laat mogelijk zolang er voldoende gras staat en draagkracht van de grond (natte grond) goed is

- Overdag weiden en 's nachts kuil op stal: dit bevalt beter dan hele dag weiden
 - o Er wordt ook wat constants (kuil op stal) gevoerd en dat is beter als er een natte periode buiten is en deze nattigheid effect heeft op het gras en de grasopname. Als er goed is geweid, dan is er weinig kuilopname
 - o Dichte vloer op stal en die blijft zodoende vochtig, zodat mestschuiven beter gaat
- Als het warm is, dan de koeien 's nachts buiten en overdag binnen met kuil
- Als hij op vakantie is, dan hele dag weiden, want dat is makkelijker voor de vervanger

Redenen van weiden:

1. Hoofdrede is economie
 - a. Verdient zo het meest met zijn extensief bedrijf
 - b. Lagere kosten (b.v. minder mest uitrijden en weiden kost weinig geld)
2. Andere redenen:
 - a. Gezondheid vee beter: droge poten, minder gebruik voetbaden
 - b. Meer natuurlijk gedrag
3. Persoonlijk: hij vindt het zelf mooi een koe in de wei. Hij doet het niet voor anderen of voor imago. Weidepremie is geen reden, wel leuk meegenomen.

Beweidingsstelsel:

- Vroege voorjaar (tot 1 juni): 5 à 6 percelen x 1,5 ha worden in een rondje geweid.
- Na 1 juni: alle percelen worden groter en beweiden: 4 dagen per perceel
- Na tweede snee: maaien in dienst van weiden: elke week een stuk kuilen

De veehouder vindt weiden niet moeilijk of lastig: als kind geleerd en hij leert het ook zijn zoon. Weiden is altijd 3 weken vooruit denken en vasthouden aan het systeem. (toen hij in 2010 ging opstellen en dat niet beviel is hij alsnog later die zomer gaan weiden, maar er waren eigenlijk twee systemen naast elkaar en dat werkt niet). Bovendien is het belangrijk dat de koeien het weiden kennen en ermee opgegroeid zijn, ze moeten vooral leren om met slecht weer om te kunnen gaan (blijven grazen) en dat moeten ze als jongvee al leren.

Stimulans: arbeidsvreugde en economie. Er zijn geen belemmeringen.

Hij woont dicht bij de stad en er komen veel mensen/gezinnen kijken, vooral als de lammeren er zijn. Hij nodigt ook basisscholen uit en geeft de kinderen een attentie namens RFC. Hij doet dit want hij woont toch dicht bij de stad. Hij vindt het leuk dat er mensen op het erf komen en om over zijn bedrijf te vertellen. En tevens is het goed voor het imago (is niet de reden van mensen uitnodigen).

Parel: Van gras tot glas (melk) vindt de veehouder mooi

Puzzel: omgaan met slechte weersomstandigheden is een uitdaging en als het lukt is hij trots

Leren door doen en leren van jongs af aan

Samenvatting:

- Willen: economie en leuk
- Kennen: altijd gedaan, en als kind geleerd
- Kunnen (individueel): niet moeilijk, uitdaging
- Kunnen (collectief): hij doet het vooral voor zichzelf, maar is intussen wel met imago bezig
- Mogen/moeten: niet, maar vindt weidepremie wel meegenomen
- Betrokkenheid: veel bezoek uit de stad op het erf

Veehouder 3

De veehouder heeft een melkveebedrijf met 100 melkkoeien en 45 hectare grasland, waarvan 30 hectare dichtbij huis.

Beweiding:

1. Tot en met 2008 werd beweiding toegepast op het bedrijf
2. 2009 t/m 2011 zijn de koeien niet geweid
3. 2012 zijn de koeien wel weer geweid

Toelichting:

Ad1. Voor 2009 werd het melkveebedrijf gerund door de veehouder en zijn vader en weiden was een gewoonte op het bedrijf, altijd gedaan, er vanuit gaan dat het beter is voor de koeien. Het paste bij het bedrijf. In de laatste jaren voor 2009 kwam er wel steeds meer discussie op het bedrijf om wel of niet te weiden, omdat ze graag een stabielere melkproductie en voeding op het bedrijf wilden. Daarom waren ze intussen de koeien ook meer gaan bijvoeren op stal, met gevolg dat ze zowel het werk in de stal als in de wei (rantsoenbeweiding) hadden. Dit was eigenlijk dubbel werk, dus ze vonden zelf dat ze een keer een keus moesten maken tussen opstallen of volledig weiden.

Ad2. Toen in 2009 de vader van de veehouder overleed en de veehouder begon met melkrobots, had hij de keus gemaakt van opstallen. De enige reden was dat de veehouder het alleen moest doen en er dus minder arbeid op het bedrijf beschikbaar was. In een systeem met opstallen zijn de vaste werkzaamheden veel beter te plannen, zowel dagelijkse arbeid als seizoenwerkzaamheden (b.v. kuilen). Dit beviel de veehouder heel goed.

Ad3. In 2012 zijn de koeien van april t/m november weer geweid. De directe aanleiding was de weidepremie van 0,5 cent per kg melk. De redenen waren:

- Maatschappelijk: reacties uit de omgeving op bijvoorbeeld een open dag dat men het jammer vindt dat de koeien niet meer buiten lopen, terwijl er soms wel een zieke of kreupele koe in de wei wordt gebracht. De veehouder vindt het maatschappelijk belang van de sector ook belangrijk.
- Economisch:
 - o Hoge kosten van werk door de loonwerker bij b.v. inkuilen en mest uitrijden, als de koeien altijd zijn opgestald
 - o 0,5 cent weidepremie
- Arbeid: er is nu ook een medewerker, wat verruiming van arbeid betekent en het organiseren van arbeid vergemakkelijkt. Dit was ook nodig omdat de veehouder veel weg is voor nevenwerkzaamheden. De moeilijke delen van percelen worden zelf gemaaid en gekuild en de rest wordt nog gemaaid en ingekuild door de loonwerker. De veehouder heeft samen met zijn oom een machinepark en om het gebruik van de machines evenredig te verdelen kan de veehouder niet alles zelf maaien en kuilen. Langzaam wil hij zelf machines aanschaffen om al het landwerk zelf te gaan doen. Met de beschikbaarheid van de medewerker kan de veehouder toch nog weg voor nevenwerkzaamheden, als er ook gemaaid of gekuild moet worden.
 - o Het weiden met robot is mogelijk gemaakt door het koeverkeer anders te regelen met behulp van de aanschaf van een weidepoort en een andere in- en uitgang in de stal te maken. Door deze investering kan de veehouder eigenlijk niet meer terug, zegt hij.

De weidepoort is 24 uur open voor de koeien die gemolken moeten worden. Deze koeien kunnen zowel op stal als in de wei komen. De koeien worden op stal bijgevoerd (50 % van de droge stofopname). De meeste koeien gaan wel naar buiten, verspreid over de dag. Sommige koeien eten alleen binnen of komen zelfs niet buiten.

Ondanks wat tegenzin bij de veehouder in het begin om weer te gaan weiden, is het weiden in 2012 toch goed bevallen, boven verwachting. Hij kreeg er zelfs schik in, om de uitdaging aan te gaan, om de koeien zo veel mogelijk gras te laten eten in de wei, om met een robot te weiden (laten zien aan anderen dat het kan), om de kostenbesparing en om de maatschappelijke wens. De arbeid is ook meegevallen, want er hoefden weinig koeien gehaald te worden uit de wei en minder werk op het land voor inkuilen. Wel is het werk op stal gebleven.

De koeien moesten het wel leren en de veehouder leerde al doende het plannen van grasland, zonder grote problemen. De koeien blijven drie weken in 2 à 3 percelen van 2 à 3 ha per perceel (omgeven door een sloot). Het doel is om drie weken niet in het perceel te hoeven komen (om koeien te halen), dat arbeid bespaart (bij rantsoenbeweiding, zoals voor 2008, moest 2 x per dag in het land de draad worden verplaatst). Het plannen van weiden en maaien is wel een dagelijkse bezigheid.

De veehouder is actief buiten de deur: advieswerk, lezingen, bestuurswerk en dagvoorzitter.

Samenvatting

- Willen: De veehouder kreeg er schik in vanwege uitdagingen. Economische redenen om te beginnen met beweiden.
- Kennen: De veehouder had voldoende kennis om het uit te voeren
- Kunnen (individueel): plannen van grasgroei, maaien of weiden, heeft de veehouder al doende geleerd, zonder grote problemen
- Kunnen (collectief): De veehouder wil aan anderen laten zien dat weiden samen kan gaan met een melkrobot
- Mogen/ moeten: weidepremie was aanleiding
- Betrokkenheid: maatschappelijke redenen waren van groot belang om in 2012 weer te beginnen met beweiden. De veehouder is actief buiten de deur.

Veehouder 4

De veehouder heeft 2 locaties:

1. 83 melkkoeien met 54 ha grasland en 23 ha natuur
2. 52 melkkoeien met 27 ha grasland en 11 ha natuur

Op het bedrijf is altijd beweiding toegepast. Sinds 9 jaar wordt het pure graze systeem toegepast. De koeien weiden van 1 april tot begin december: 5,5 maand dag en nacht. In de eerste week van het weideseizoen (om te wennen) en de laatste 2,5 maand wordt alleen overdag geweid (i.v.m. grasgroei en draagkracht van de grond). Tot 10 november kan er nog veel gras worden benut door de koeien en daarna moet er meer worden bijgevoerd. De veehouder heeft een voorjaarskalvende veestapel.

Redenen van beweiden:

1. Hoofdrede is economie
2. Betere melkkwaliteit
3. Betere bodemvruchtbaarheid

Toelichting:

Ad1. Economie

- De koe doet het werk (minder kosten)
- Het is niet nodig de laatste liters melk uit de koeien te trekken (gemiddelde melkproductie op het bedrijf is 6500 kg)
- De veehouder kijkt vooral naar de kosten

De veehouder verdient ook meer sinds pure graze. Dit kon na 3 jaar worden beoordeeld, toen de bodem, de koeien en de boer waren gewend aan het systeem. Daardoor ook een tweede locatie gekocht.

Ad2. melkkwaliteit

- Biologische melk
- Gezonde koeien: veel beweging, geen antibiotica nodig, koeien kunnen het aan
- Geen krachtvoer nodig
- Vooral gras
- Melkvetsamenstelling gezonder: meer Omega-3 en minder Omega-6

Het is relaxt boeren. In de laatste 9 jaar ook verschillende buitenlandse koeienrassen uitgetoet, maar die zijn de Nederlandse omstandigheden van gras niet gewend. Hij heeft nu vooral Holsteins en wil overstappen naar FH, die gewend zijn aan gras als voer in Nederlandse omstandigheden. De veehouder wil alles uit het systeem halen, ook centen.

Ad3. Bodemvruchtbaarheid (pure graze systeem)

Doel: veel gras op stam:

- Meer blad, meer groei
- Meer bodembedekking; geen uitdroging van grond
- Meer wortels: wortelcapaciteit hoger (meer opname vocht en mineralen)
- Bodemleven werkt beter samen met plant (b.v. suikers aan bodemleven leveren)
- Veel opbrengst: 9000 VEM en 140 kg N per ha

Kennis: De veehouder heeft 2 jaar begeleiding gehad van een adviseur (pure graze). Hij heeft het pure graze systeem aangepast aan zijn omstandigheden. Het is een kwestie van goed observeren, b.v. hij heeft koeienpaadjes aangelegd en kruiden ingezaaid (goed voor koe en bodem). Al doende geleerd door ervaring.

Kunnen: hij vindt het een makkelijk systeem. Hij past stripgrazen toe om zoveel mogelijk gras te benutten. Hij verzet 5 x per dag de draad (2 x tijdens koeien ophalen en 3 x tussendoor, afhankelijk van de hoeveelheid gras: hoe zwaarder de snee, hoe vaker)

Kunnen: weidepremie is wel fijn, is een erkenning, en goed voor imagobehoud.

De veehouder krijgt weinig reacties uit de buurt. Hij krijgt wel positieve reacties van klanten. Hij heeft namelijk huisverkoop van vlees.

Vlees: hij heeft 2 inseminatierondes bij de koeien en dan laat hij er een vleesstier (Hereford) bij. Van de kruislingen houdt hij zelf ongeveer 35 à 40 stuks (vaarzen en gecastreerde stieren) aan voor verkoop van vlees aan huis. Ze worden geslacht op een leeftijd van ongeveer 2 jaar en 3 maanden.

De veehouder heeft geen belemmeringen of weerstand gehad.

Hij wordt gestimuleerd door:

- Financiën
- Klanten (ook toeristen stoppen wel eens)
- Gezin

Aanleiding om over te gaan tot pure graze: door de MINAS regels en door duurdere energie was hij bang dat het resultaat in een negatieve spiraal terecht zou komen. Ook is er wel idealisme, want hij vindt de importen van krachtvoer (eiwit) maar niets: hij wil meewerken aan het schoonmaken/houden van 'moeder aarde'. Het gaat om economie en ecologie.

Dagelijks werk vindt de veehouder fantastisch leuk en de grootste uitdaging is om melk uit vers gras te halen.

Parel: toekomstgericht

Puzzel: eindproduct nog meer onder de aandacht van de klanten brengen

Samenvatting:

- Willen: vooral economie
- Kennen: met hulp van een adviseur
- Kunnen (individueel): geen probleem
- Kunnen (collectief): imagobehoud
- Mogen/moeten: weidepremie is een erkenning, MINAS regels waren aanleiding
- Betrokkenheid: klanten, huisverkoop

Veehouder 5

Het bedrijf heeft 75 melkkoeien, 52 ha beschikbaar (alles is huiskavel).

De veehouder heeft altijd beweiding toegepast: dag en nacht beweiden, onbeperkt: elke halve dag een nieuw stuk gras met behulp van het verzetten van een stroomdraad (voor en achter de koeien).

Redenen:

1. Economie
2. Leuk: het is een sport om koeien mooi gras te geven.

Toelichting:

Ad1.

- Benutten huiskavel (genoeg ruimte, geeft meer dan genoeg gras, het is een redelijk extensief bedrijf)
- Kosten lager: koeien halen zelf voer. Minder kosten van mechanisatie of loonwerker

Ad2. Leuk

- Sport/uitdaging: zoveel mogelijk melk uit gras (weiden)
- Hobby
- Buiten werken
- Van vroeger meegekregen
- Wel zolang het economisch is

Nooit iets anders geprobeerd.

Kennis: gewoon doen en proberen. Vroeger een ander beweidingssysteem geprobeerd (een aantal dagen per perceel). Langzamerhand naar het huidige systeem overgeschakeld door proberen met het doel om meer melk uit gras te halen en betere hergroei te bewerkstelligen.

Doen wat je zelf het beste vindt, consequent, en niet te veel naar anderen kijken.

Kunnen:

- Niet lastig
- Omgaan met weersomstandigheden is een uitdaging
- Arbeidstijd: weinig verschil met opstallen

Vroeg in het jaar beginnen is belangrijk: benutting gras is beter. Als men na de eerste snee pas begint met beweiden, dan wordt het lastiger door grotere kans op tegenvallers.

De veehouder begint eind maart/begin april met weiden en stopt met dag en nacht weiden in september en bouwt het aantal uren weiden af tot 4 uur per dag. Per 1 november blijven de koeien op stal.

De veehouder doet ook mee met het project Amazing Grazing (www.amazinggrazing.eu). Er zijn weinig andere studiegroepen over beweiding. Hij doet het niet voor de maatschappij. Wel vindt hij het leuk om erover te praten en de laatste jaren komt het vaker ter sprake in contacten. Hij heeft verder geen andere nevenwerkzaamheden.

Weidepremie: is mooi meegenomen (misschien hebben opstallers het wel meer nodig).

Afremming: door maatregelen rondom mineralen is de stikstofgift beperkt. Daardoor kan hij te weinig N strooien vanaf augustus. De laatste jaren ziet hij in het najaar minder grasgroei, maar vooral het gras is minder smakelijk door roestvorming, waardoor de gras- en melkproductie lager zijn.

Parel: de koeien vol krijgen met vers weidegras: veel melk uit gras

Puzzel: de parel elke dag weer bereiken (maximaal benutten).

Samenvatting

- Willen: leuk/sport en economie
- Kennen: altijd gedaan, al doende en probeerende het beweidingssysteem verbeteren
- Kunnen (individueel): niet lastig, uitdaging
- Kunnen (collectief): hij doet het vooral omdat hij het zelf leuk vindt
- Mogen/moeten: vindt weidepremie meegenomen. Wel afremming door beperking van mineralengebruik
- Betrokkenheid: zelf doen

Veehouder 6

Het bedrijf heeft 95 melkkoeien en 38 ha grasland (alles is huiskavel).

In 2009 heeft de veehouder voor het laatst geweid: overdag weiden en 's nachts kuil op stal.

Na 2009 gestopt met weiden:

- Nieuwe stal
- Veel koecomfort in nieuwe stal, dus voor de koe is weiden niet nodig (in de tijd van de oude stal was de veehouder blij dat de koeien naar buiten gingen, vooral voor de poten).
- Hij is geen weider:
 - o Hij wil mooi egaal grasland
 - o Makkelijker: alles tegelijk kuilen en dan mesten: werkt goed en is efficiënt en voordelig
 - o Weiden en kuilen is lastig om af te stemmen, steeds kleine stukjes
- Het opstallen bevalt goed, maximaal uit je bedrijf halen
- Heel vaak is het geen goed weer voor weiden: je moet het durven zien dat de koeien niet het optimale gras hebben en bij slecht weer buiten zijn. Hij had voor 2009 de neiging om de staldeuren open te zetten bij slecht weer om de koeien naar binnen te laten. Je moet willen dat de koeien "gedwongen" worden om te weiden, dus geen ander voer, bij suboptimaal gras en slecht weer.

Van weiden moet je houden. Weidepremie is wel goed vanwege imago. Het is mooi dat anderen wel weiden en hij vindt de weidepremie dan ook terecht.

Weiden of opstallen:

- Voor arbeid maakt het niet veel uit, even druk.
- Voor economie: maakt het ook niet veel uit. De veehouder heeft door opstallen nog niet meer verdiend en hoopt door opschalen naar 200 melkkoeien wel meer te gaan verdienen.

Kennis: was wel aanwezig.

Kunnen: weiden is lastig (afstemmen weiden en kuilen). Het kost ook veel tijd om de afrastering weg te halen bij maaien en dan weer weiden. Hij wil zo veel mogelijk van het land halen

Kunnen (collectief): hij wordt niet gestimuleerd door anderen, bij anderen is weiden mooi.

Mogen/moeten: als weidepremie heel hoog is, dan overwegen om te gaan weiden, maar liever niet

Betrokkenheid: niet gestimuleerd door omgeving. Hij woont 3 km buiten het dorp. Hij had vorig jaar een open dag en heeft niemand (burgers) over niet weiden gehoord. Hij heeft verder geen andere werkzaamheden naast het bedrijf.

Parel weiden: (lang denken): met mooi weer, dan voelen koeien zich thuis in de wei en is het mooi om te zien

Puzzel weiden: lastig, veel gedoe

Laatste opmerking: opstallen is veel constanter qua werk en rantsoen; elke dag hetzelfde en bij kuilen en mesten de loonwerker bellen. Veel gemakkelijker geworden

Samenvatting

- Willen: opstallen is makkelijker werken, beter graslandmanagement (wel mooi dat anderen het doen)
- Kennen weiden: wel aanwezig
- Kunnen (individueel): lastig om weiden en kuilen af te stemmen
- Kunnen (collectief): niet gestimuleerd door anderen om te weiden.
- Mogen/-moeten: vindt weidepremie terecht voor anderen die weiden (goed voor imago): bij een flinke verhoging gaat hij twifelen maar liever niet
- Betrokkenheid: gericht op zijn bedrijf

Veehouder 7

Het bedrijf heeft 105 melkkoeien, 40 ha grasland en 16 ha mais (13 ha huiskavel en de rest ligt 1 tot 6 km van huis af).

Tot 2002: Vader en de veehouder hadden altijd geweid

- Door kleine huiskavel: beperkt weiden: overdag gras van 10 tot 17 uur en 's nachts winterrantsoen (kuil + mais en bijproducten)

2002: 70 melkkoeien

- Vader stopt
- Door drukte met verbouwing van huis: koeien in de zomer van 2002 op stal gehouden (jongvee wel geweid)
- Dit beviel goed

Na 2002: opstallen koeien in 2002 beviel goed: vanaf 2003 alles opstallen

- Huiskavel: zand op een hoge laag leem, blijft lang nat, veel vertrapping, graszode gaat kapot en dan valt kuilen ook tegen (ondanks wat voordeel door onderbemaling)
- Nu grotere oppervlakten: makkelijker plannen met kuilen en bemesten en loonwerker

De grootste reden van opstallen: kleine natte (vieze) huiskavel

In 2013 de koeien toch naar buiten:

- Omdat hij bij Natura 2000 zit: hij krijgt een NB-vergunning (Natuurbeschermingswet) voor 88 melkkoeien en 50 stuks jongvee (ivm ammoniak), onder de voorwaarde van weiden
- Dus dan ook maar profiteren van de weidepremie (RFC promoot weiden)
- Systeem: hoogste stuk van 3 ha (met draagkracht) gebruiken als een speelweide voor koeien 6 uur per dag met de staldeuren open en volledig rantsoen op stal.

Als de veehouder de keus heeft: koeien op stal (ook bij een goede en voldoende huiskavel), omdat

- Makkelijker managen: arbeid
- Stabiele melkproductie en gehalten

NB buurman weidt wel onbeperkt 50 melkkoeien (bij nat weer blijven de koeien wel op stal)

Kennen weiden: geleerd thuis en op school en stages (MLS): maar plannen is lastig

Kunnen weiden:

- Sturing grasaanbod lastig (je weet niet wat erin zit: bij kuil wel)
- Gras: schommelingen in ureum en productie (benutting ruwvoer)
- Weiden: plannen is lastig
- Op stal: sturen is makkelijker met kuilen, mesten etc. en dan kunnen de kosten (loonwerker) ook uit

Kunnen (collectief): invloed Natura 2000

Mogen en moeten: NB-vergunning (natuurbeschermingswet) en weidepremie

Betrokkenheid: 5 km van het dorp, wel langs een druk fietspad en dan krijgt hij weleens vragen van enkele mensen over dat de koeien op stal staan. Hij legt het uit met de reden van weer, want de fietsers fietsen ook niet in de regen. Het is emotie van de burger en uiteindelijk is veehouder verantwoordelijk.

Parel (lang denken) van weiden: ongedwongen voor het dier, het dier kan zelf beslissen; en het is wel een mooi gezicht een koppel in de wei

Puzzel weiden: plannen (grasaanbod, weer, schommelingen melken)

Samenvatting:

- Willen: niet weiden i.v.m. plannen. Het is wel mooi en dier is vrij in bewegen
- Kennen weiden: thuis en op school, maar lastig
- Kunnen (individueel): niet weiden vanwege kleine natte huiskavel. Indien huiskavel goed is, toch opstallen i.v.m. makkelijker plannen
- Kunnen (collectief): wel gaan weiden i.v.m. Natura 2000
- Mogen/moeten (weiden): als eerste Natura 2000 en dan is weidepremie meegenomen
- Betrokkenheid: gericht op bedrijf (enkele fietsende toeristen)

Veehouder 8

Het bedrijf heeft 250 melkkoeien, 125 ha grasland beschikbaar (60 ha is huiskavel)

Voor 1988: onbeperkt weiden (omweiden om de 4 dagen): 35 melkkoeien op 27 ha huiskavel en een grupstal: weiden is dan makkelijk, koeien blijven schoon en makkelijk met brok voeren bij melken op stal.

1988 – 1994: onbeperkt weiden: ligboxenstal met 60 melkkoeien, land gekocht: makkelijk systeem

1994: 120 melkkoeien, 's nachts opstallen (sinds 1995, 60 ha huiskavel)

- Koppel werd te groot om onbeperkt weiden leuk te houden
- Koeien zijn meer ontevreden bij onbeperkt weiden:
 - o Gras minder smakelijk door meer stront op land: minder vreten en veel bossen maaien
- Voordeel 's nachts opstallen: 's nachts stront opvangen op stal: kan dan netjes worden verdeeld over het land
 - o Op stal: gras mais of kuil

2000 – 2002: uitloop (standweide) van 2 ha uitprobeerde

- Zomerstalvoeding met mais
- 150 koeien is te veel voor 2 ha: veel stront en gras was niet te vreten
- Koeien waren wel graag buiten

2002: volledig opstallen vanwege nadeel weiden:

- Nadeel weiden:
 - o veel stront in het eerste deel van het land (1/3): gras niet smakelijk
 - o lastig met waterbakken en –leidingen: overstromen, bakken verplaatsen: om de waterbakken heen een groot stuk werd een grote bende met zoveel koeien

Veehouder: op zich is weiden mooi om te doen bij mooi weer. Hij vindt het mooi als de buurman de koeien in de wei heeft. Bij een andere buurman die beweiding toepast met 100 koeien, ziet hij dezelfde nadelen als bij hem terug. De veehouder is nu gewend aan opstallen en gaat niet meer terug. Als de nadelen worden opgelost, dan gaat hij heel misschien wel weer weiden. Wel is weiden meer plannen.

Het systeem van opstallen is wel makkelijk:

- 100 ha goede kwaliteit gras constant beschikbaar (zomerstalvoeding)
 - o Snel gras bij koeien
 - o Gras is schoon
 - o Meteen na kuilen mest uitrijden
- Iedere dag is hetzelfde: makkelijk te organiseren (hoeveelheid werk tussen opstallen en weiden is hetzelfde)

De veehouder zegt dat opstallen ook meer geld oplevert: 10 % minder beweidingsverliezen, dus dan hoeft hij minder duur voer aan te schaffen. Mest uitrijden: na eerste snee doet de loonwerker en daarna doet hij het zelf. Kosten kuilen en gras ophalen vallen mee, want ze doen (2 man) het zelf (wel wat dieselkosten)

Als hij zou gaan weiden dan het systeem van "modern standweiden": 2 x 25 ha + bijvoeren (winterrantsoen op stal). Maar het systeem van stalvoeren is wel simpel en geeft goed gras.

Weidepremie is niet de moeite.

De veehouder wordt niet gestimuleerd door anderen, hij volgt zijn eigen idee. Hij woont 3 km van een dorp.

Parel: weiden is wel mooi om te zien (bij een ander)

Puzzel weiden: met zoveel koeien is het puzzelen (eerste 3 weken van het weideseizoen lukt nog wel, maar dan wordt het puzzelen)

Laatste opmerking van de veehouder: ik ga nu lekker naar de koeien. Het is mooi om de hele dag tussen de koeien te zijn en ze zijn de hele dag beschikbaar voor werk, zoals insemineren en klauwbekappen.

Samenvatting

- Willen: geen weerstand tegen weiden, maar nadelen weiden en voordelen opstallen
- Kennen weiden: aanwezig
- Kunnen (individueel): opstallen is makkelijker te organiseren
- Kunnen (collectief): hij doet het vooral voor zichzelf
- Mogen/moeten: vindt weidepremie niet de moeite
- Betrokkenheid: gericht op bedrijf

Veehouder 9

Het bedrijf heeft 110 melkkoeien, 40 ha grasland beschikbaar + 10 ha mais (alles is huiskavel en er wordt land uitgewisseld met een akkerbouwer). Langzaam wil de veehouder groeien naar 1,2 miljoen melk.

Voor 2010 heeft de veehouder wel geweid: het systeem van 2000 tot 2010 was:

- Alleen overdag weiden en 's nachts op stal met mais en kuil: soort standweiden (2 à 3 weken op één stuk: maaien in dienst van weiden)
- Van begin april tot en met oktober
- Er was een oude stal met weinig koecomfort: boer was blij dat hij de koeien naar buiten kon doen.

Na 2010: in 2010 is de stal verbouwd: melkrobots en veel meer koecomfort: besluit tot opstallen

Redenen opstallen:

- Melkrobot en veel koecomfort op stal
- Grasland akkerbouwmatig beheren: planmatig ruwvoerwinning: veel meer grasopbrengst
- Veel minder werk dan weiden
- Dus economisch en effectiever: grasopbrengst en arbeid
- Loonwerker doet inkuilen en mest uitrijden: 40 ha in één keer, dus minder kosten

- Stabieler rantsoen, melkproductie op peil
- Dagen van goed weiden zijn schaars: te veel afhankelijk van weersomstandigheden (regen, zon etc.)

De belangrijkste redenen: economie en arbeid, zolang koecomfort goed is

Toch geniet deze veehouder van koeien in de wei, maar het kost te veel tijd en geld op zijn bedrijf. Hij vindt het terecht dat boeren, die weiden, weidepremie krijgen: weidepremie mag wel hoger zijn. Bijvoorbeeld boeren die weiden en melken in de wei met melkwagen mogen wel 10 cent per liter premie krijgen: goed voor imago (burger).

Hij gaat wel weiden op het moment als het economisch uit kan, b.v. als de weidepremie van 0,5 naar 1 cent gaat, maar dan wel op een klein stuk land met draagkracht, waarin de koeien een paar uur per dag kunnen lopen. Momenteel gaan de droge koeien wel in een soort uitloop en de pinken gaan in de zomer naar buiten op de kwelders.

Parel weiden: nostalgie (weiden met melkwagen)

Puzzel weiden: voldoende rendement maken uit weiden

De veehouder vindt weiden wel lastig om te doen, veel werk (kleinere kavels, draden etc.). Hij wil het eventueel wel doen voor de weidepremie. Hij heeft voldoende ervaring en kennis met weiden, hij is ermee opgegroeid.

De veehouder woont midden in het dorp, heeft ook een zorgboerderij en woont tegenover de basisschool. Hij krijgt veel mensen en bezoekers op het erf, hij vindt het leuk om over het bedrijf te vertellen. De bezoekers kunnen dan zien dat de koeien het goed hebben op stal en dit wil hij graag uitleggen. Als hij zegt dat koeien het binnen beter hebben dan buiten, vanwege de weersomstandigheden, dan zijn er wel eens bezoekers die dat raar vinden. Bijvoorbeeld bij hitte zijn volgens hem de koeien liever in de geïsoleerde stal.

Samenvatting:

- Willen: hij wil wel weiden, als het economisch beter is, want anders te veel nadelen wat betreft economie en arbeid
- Kennen: ermee opgegroeid
- Kunnen (individueel): weiden is wel lastig, veel werk
- Kunnen (collectief): vindt weiden belangrijk voor het imago (nostalgie)
- Mogen/moeten: hij doet het eventueel wel bij een hogere weidepremie
- Betrokkenheid: midden in het dorp/ zorgboerderij, veel mensen op het erf

Bijlage 3 Parels en Puzzels parallelsessie netwerkdag weiden 27 november 2012

Parels weiden:

Economie:	Besparing tot 7 €/kg mogelijk
Lekker buiten:	Voor de burens om te zien, Voor de gezondheid van de koe, Voor de boer
Gezonde koeien:	Zon is gezond, Onbeperkte mogelijkheden om te bewegen is goed, Beste ligplaats die er voor een koe is (wei is de beste vrijloopruimte voor een koe)
Voorjaarskalvende veestapel	Minder wintervoer nodig Voerbehoefte beter afgestemd op beschikbare hoeveelheid grasvoer Hogere diergezondheid Meer mogelijkheden om in winter vakantie te nemen
Gras bevat alles (geen mineralen toevoegen)	Kweek, boterbloem, smalle weegbree, zuring kunnen het rantsoen verrijken (en versterken biodiversiteit)
Minder as in kuil	Omdat ik weid, maai ik hoger en krijg ik minder as in de kuil
Rotatiesnelheid aanpassen aan seizoen	Aanpassen aan de grasgroei snelheid. Vooraf weet je dat seizoensinvloeden er zullen zijn. Tijdens weideperiode steeds meten/weten hoeveel gras er werkelijk is en daar rotatiesnelheid op aanpassen
Gebruik kruislingen	Mooie dieren, robuust, hogere efficiëntie
Maismeelbrok	Toevoegen aan weidegras rantsoen
Rust	Weiden geeft veel rust voor werk van de boer en voor de koe

Puzzels weiden:

Kleine uitloop	Indien de kavel redelijk rechthoekig is, kun je overwegen om een looppad in het midden in de lengterichting te maken. En dan afwisselend links en rechts en van voor naar achter strips aanbieden om te grazen.
Water met koeien mee weiden	Voldoende water en waterpunten nodig bij weiden. Deze moeten in alle percelen voldoende beschikbaar zijn of met de strips meeweiden. Denk aan quad met watertank op wielen, voorlader met watertank op pallet. Vermijd rijden door geweid deel i.v.m. versmering mest door wielen.
Robot en weiden	Kies je basis uitgangspunt: is dit weiden of is dit arbeidsbesparing middels robot.
Robot melken in de wei	Draden, water en robot moeten eigenlijk met koeien mee rouleren. Nog geen gemakkelijke en snel oplosbare puzzel.
Droge periode	Lastig om precieze opname van gras in te schatten. In voorjaar wanneer het aantal dieren dat aan de melk is toeneemt. In juli valt de graskwaliteit nog wel eens tegen

Grasbehoefte	Rekening houden met afkalvende / afgekalfde koeien
Kavelpad	Voor het deel waar dagelijks koeverkeer is en voor de nattere periodes want in droge kunnen ze er naast lopen. Kunststof, oprolbaar/demontabel (zoals bij popconcerten/militair materiaal) 2 ^e hands roosters, in veenweidegebied proeven met gaasverharding rijpaden

Wageningen UR Livestock Research

Edelhertweg 15, 8219 PH Lelystad T 0320 238238 F 0320 238050

E info.livestockresearch@wur.nl | www.livestockresearch.wur.nl